

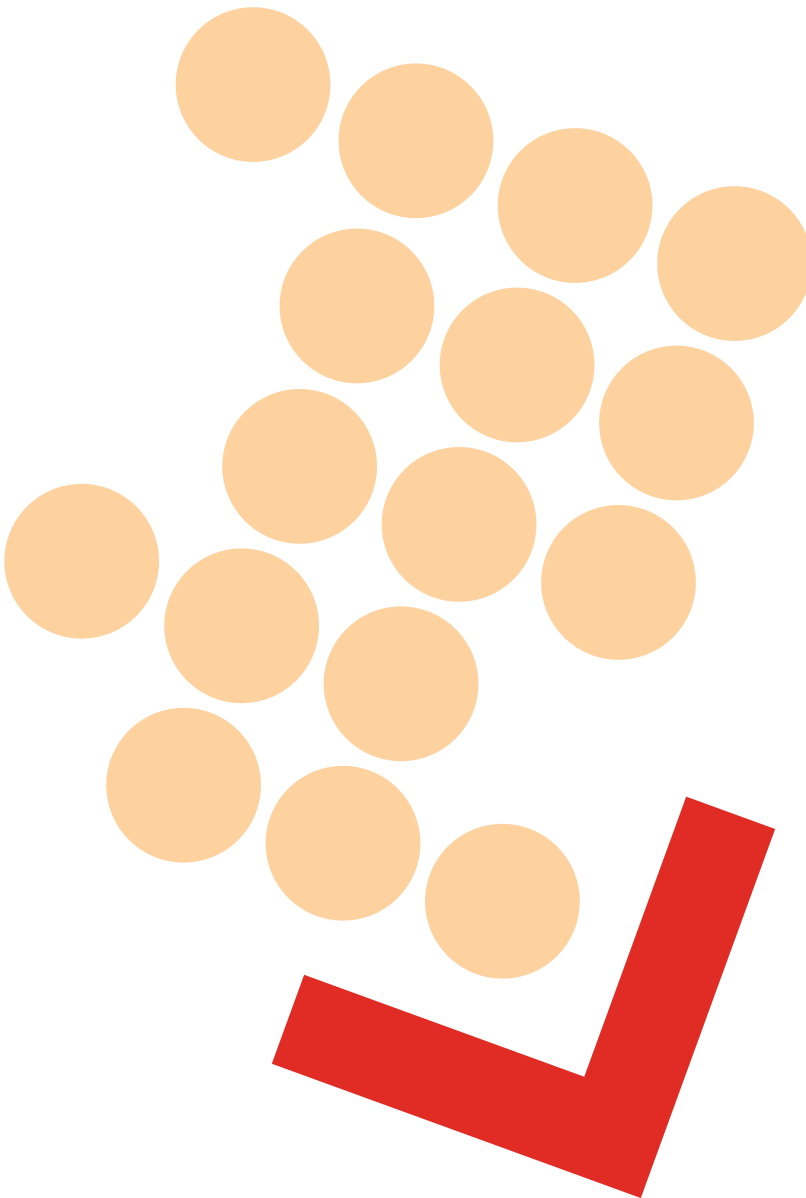
Tillgång till daglig tidning i hemmet

Håller datorn på att ta tidningens plats?

Ett faktamaterial om välfärdsutvecklingen.
Nummer 62, september 2004

Löne- och välfärdsenheten, LO

SVEN NELANDER och INGELA GODING

Sammanfattning

Nya siffror visar att nästan fyra av tio LO-medlemmar – 37 procent – *inte har tillgång till någon daglig tidning (inte heller kvällstidning eller varannandagstidning) i bostaden*. Siffrorna bygger på nya bearbetningar som LO har gjort av Statistiska centralbyråns undersökningar av levnadsförhållandena år 2003.

Av *alla anställda* är det 30 procent som *inte* har tillgång till någon daglig tidning. I absoluta tal innebär det drygt 1,1 miljoner anställda. Antalet personer som lever i dessa familjer är självfallet ännu fler.

Vi kan följa utvecklingen tillbaka till slutet av 1960-talet. Jämförelserna visar att andelen LO-medlemmar som saknar daglig tidning var 10 procent år 1968, 19 procent i början av 80-talet, 23 procent i början av 90-talet och 37 procent idag. Också bland TCOs och SACOs medlemmar har andelen utan daglig tidning ökat starkt.

Säkert har både det kraftigt ökade TV-utbudet och den allt större tillgängligheten till Internet i hemmet haft stor betydelse för denna utveckling.

En kraftig ökning av andelen utan daglig tidning skedde under första delen av 1990-talet – en period med en utomordentligt besvärlig arbetsmarknad och sjunkande inkomster för hushållen. Men också under åren 1998-2000, en tid då hushållens disponibla inkomst ökade markant och arbetsmarknaden förbättrades, ökade andelen hushåll utan daglig tidning. Under 2000-talet har däremot förändringarna varit förhållandevis små.

Man kan förstås reagera över att en så stor del av löntagarhushållen saknar en daglig tidning i hemmet, och att ökningen har varit så påtaglig sedan 1990-talets början. Mot bakgrund av de *mycket stora förändringar som har skett vad gäller alternativa media* kan det omvänt *nästan ses som överraskande* att tidningarna har en så *stark ställning* att så mycket som drygt sex av tio LO-medlemmar och sju av tio anställda väljer att ha en daglig tidning i bostaden.

Detta är också glädjande. Att läsa tidningar *ger möjligheter till begrundan och eftertanke* på ett sätt som oftast inte är möjligt i andra medier. Det skrivna ordet har den fördelen att det kan läsas flera gånger och i den takt som man själva önskar. Som samhällsorienterare spelar tidningarna en stor roll. I det offentliga samtal som är så viktigt för demokratin har dagstidningarna en mycket stor betydelse.

I en *internationell* jämförelse ligger Sverige mycket bra till vad gäller tidningsläsande.

Resultaten visar att andelen som *inte* har tillgång till daglig tidning är allra högst bland de yngre LO-medlemmarna och lägst bland de äldsta. *Generationskillnaderna* är alltså mycket betydande. Efter en tidigare mycket kraftig ökning av andelen unga LO-medlemmar *utan daglig tidning* har dock denna andel minskat en del sedan 2000.

Det finns också stora olikheter mellan familjetyper. Bland *ensamstående LO-medlemmar med barn* saknar så mycket som nästan sex av tio daglig tidning. Men också

bland barnfamiljer med två vuxna är det många som inte har någon daglig tidning. Detta är *viktiga aspekter på barns och ungdomars uppväxtvillkor*.

I tidigare undersökningar har vi kunnat se att det särskilt bland LO-medlemmar har varit mycket vanligare i *Stockholm* än i övriga delar av landet att inte ha någon daglig tidning. Under den senaste treårsperioden (2000-2003) har det emellertid skett en stor förändring. Andelen LO-medlemmar som uppger att de är *utan daglig tidning* i bostaden har minskat kraftigt i Stor-Stockholm (från 51 till 37 procent), medan utvecklingen för landet som helhet har varit att andelen *utan daglig tidning* i stort sett är densamma år 2003 som tre år tidigare. Det innebär också att *det gap som finns mellan Stockholm och landet i stort helt har uttraderats*. Säkert har gratistidningar som till exempel Metro och Stockholm City haft stor betydelse för den här utvecklingen.

Det finns också mycket påtagliga skillnader mellan *utlandsfödda* och födda i Sverige. Särskilt bland dem som kommit till Sverige under de senaste tio åren är det mycket vanligt att man är utan daglig tidning i hemmet. Men det finns en hel del i vårt material som pekar på att de utlandsfödda i större utsträckning än andra använder bibliotekets möjligheter att läsa tidningar.

Ett resonemang förs i rapporten om *sambandet* mellan dagstidning och tillgång till dator i hemmet. *Har den kraftiga ökningen av dator i hemmet gjort att den dagliga tidningen blir mindre viktig?* Man ska vara försiktig i slutsatser om samband, men man kan konstatera att särskilt bland de yngre har *andelen som har dator i hemmet och som är utan daglig tidning* ökat mycket kraftigt (från 4 till 41 procent sedan 1994 bland LO-medlemmar under 30 år). Bland dem över 50 år är det mycket ovanligare att ha dator men samtidigt vara utan daglig tidning. Det finns här alltså *en hel del som talar för* att ett nytt mönster håller på att växa fram. Intressant är dock att andelen unga LO-medlemmar med daglig tidning i hemmet har ökat mellan åren 2000 och 2003, och detta har skett samtidigt som datortillgång och datoranvändning har ökat mycket påtagligt bland de unga.

Underlaget för rapporten

Grunden för rapporten är besöksintervjuer som statistiska centralbyrån (SCB) gjort med ett slumpmässigt urval av den svenska befolkningen inom ramen för undersökningarna av levnadsförhållandena. De intervjuade har år 2003 tillfrågats om de har tillgång till daglig tidning i bostaden. Intervjuerna, som är fördelade under hela året, genomförs av SCBs *väl utbildade och mycket erfarna intervjuare*.

Följande fråga har ställts:

”Har Du i bostaden tillgång till daglig tidning (även kvällstidning, varannandags-tidning)?”

Genom att *samma fråga* ställts i tidigare undersökningar kan göras jämförelser tillbaka i tiden.

Utvecklingen på längre sikt

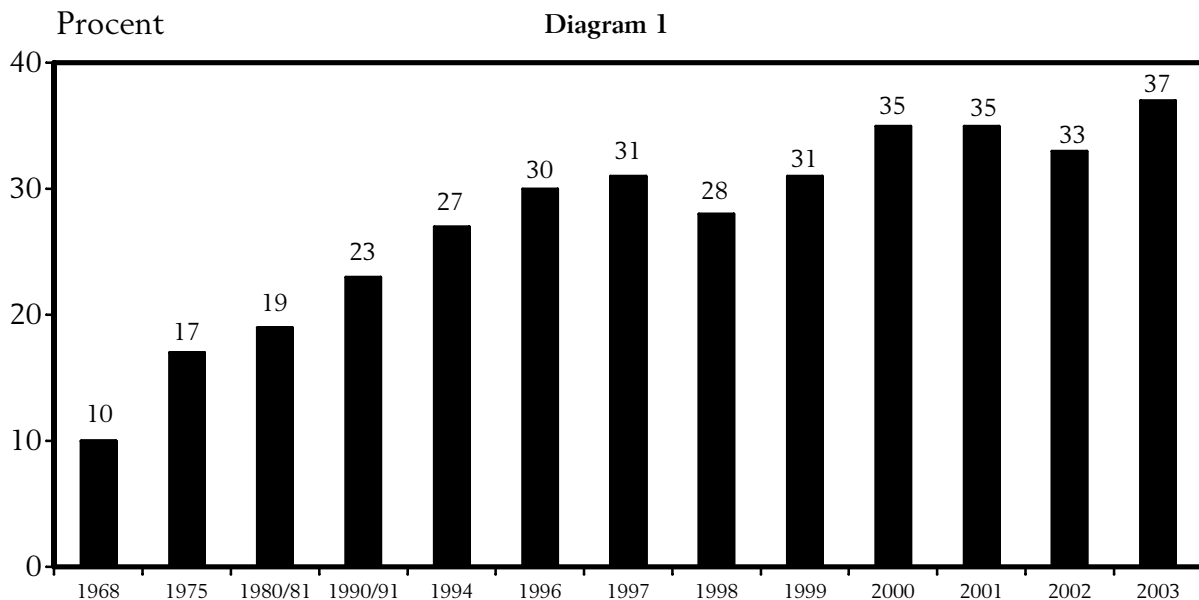
Vad gäller tillgång till daglig tidning kan vi följa utvecklingen så långt tillbaka som till slutet av 1960-talet. Jämförelserna visar att andelen LO-medlemmar som *saknar daglig tidning* var 10 procent år 1968, 19 procent i början av 1980-talet, 23 procent i början av 1990-talet och 37 procent år 2003. Andelen som inte har tillgång till daglig tidning i bostaden har alltså ökat kraftigt. Man kan dock konstatera att siffran för år 2003 inte skiljer sig särskilt mycket från den för år 2000.

Vi bör här hålla i åtanke att under 1990-talets första del försämrades arbetsmarknaden dramatiskt och hushållens inkomster minskade kraftigt. Efter 1997 har arbetsmarknaden kraftigt förbättrats och de disponibla inkomsterna har stigit markant. Detta har förstås ökat möjligheterna för hushållen att hålla sig med en daglig tidning.

Å andra sidan har allt fler hushåll skaffat dator i hemmet och kan därigenom på ett annat sätt än tidigare inhämta information. Under de senaste fem åren har andelen LO-medlemmar som använder Internet i hemmet ökat från knappt 20 till drygt 60 procent, och även bland andra grupper av anställda har det varit en mycket kraftig ökning av internetanvändningen. Detta framgår av den nyligen presenterade LO-rapporten "Ett IT-samhälle för alla? Hur har Internetanvändningen i hemmet och arbetslivet utvecklats"

Har *inte* tillgång till daglig tidning i bostaden (varken morgon- eller kvällstidning)

LO-medlemmar
Diagram 1

Vi kan också göra jämförelser med andra grupper av anställda tillbaka till 1980-talets början. Som framgår av tablå 1 har *särskilt under 1990-talet* skett stora förändringar. Andelen *utan daglig tidning* har mellan 1990/1991 och 2003 ökat från 13 till 23 procent bland TCO-medlemmar och från 7 till 18 procent bland SACO-medlemmar. Också bland tjänstemännen har förändringarna efter 2000 varit små.

Om vi ser till *hela gruppen anställda* är det mer än 30 procent som inte har tillgång till daglig tidning i bostaden, vilket motsvarar drygt 1,1 miljoner anställda. Mycket försiktigt beräknat finns det minst en halv miljon barn i åldrarna under arton år i dessa löntagarhushåll.

Tablå 1 Har *inte* tillgång till daglig tidning i hemmet. Procent

	1980/81	1990/91	1994	1998	1999	2000	2002	2003
LO	19	23	27	28	31	35	33	37
TCO	11	13	15	20	19	21	20	23
SACO	8	7	10	13	15	18	18	18
<i>Samtliga anställda</i>	16	19	22	24	25	28	27	30

Mot bakgrund av de mycket stora förändringar som har skett vad gäller alternativa media, kan det på ett sätt nästan ses som överraskande att tidningarna har en så stark ställning att nästan så mycket som drygt sex av tio LO-medlemmar (63 procent) och sju av tio anställda i Sverige (70 procent) väljer att ha en daglig tidning i bostaden.

Detta är också glädjande. Det står alldeles klart att i det offentliga samtal som är så viktigt för demokratin har dagstidningarna en mycket stor betydelse. Att läsa tidningar *ger möjligheter till begrundan och eftertanke på ett sätt som inte är möjligt i andra medier*. Det skrivna ordet har den fördelen att det kan läsas flera gånger och i den takt som man själv önskar. Som samhällsorienterare spelar tidningarna en stor roll.

Internationella jämförelser visar att svenskarna ligger mycket bra till vad gäller tidningsläsande. Enligt Europabarometern, EUs regelbundna opinionsundersökningar, ligger Finland och Sverige i topp vad gäller tidningsläsandet. Rapporten i april 2002 visar att nästan 80 procent av svenskar och finländare läser dagstidningar mellan fem och sju dagar i veckan. Allra lägst ligger länder som Grekland, Portugal och Spanien, där mellan 20 och 25 procent läser tidningar mellan fem och sju dagar i veckan. Genomsnittssiffran för hela EU ligger på ungefär 45 procent. Också i ett land som Storbritannien är andelen tidningsläsare väsentligt mycket lägre än Sverige.

I de länder där andelen läsare av dagliga tidningar är så mycket lägre än i Sverige är istället TV-tittandet mycket högre än i Sverige. Till exempel är i Storbritannien det genomsnittliga TV-tittandet 50 procent längre än i Sverige.

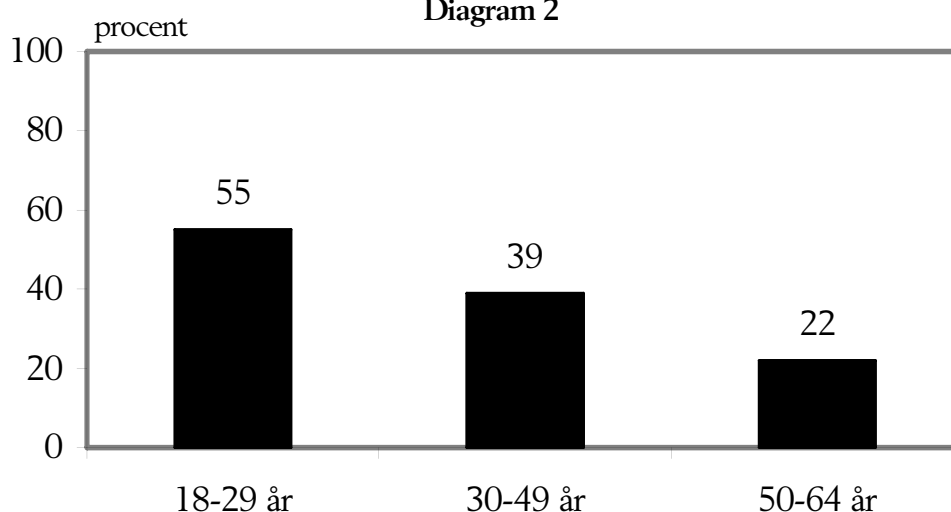
Markanta skillnader mellan olika åldersgrupper

Det finns *mycket stora åldersmässiga olikheter*. Bland kvinnor och män inom LO är andelen som är *utan daglig tidning* i särklass *högst* i den yngsta åldersgruppen. Detta visas i diagram 2.

Har *inte* tillgång till daglig tidning i bostaden.

LO-medlemmar

Diagram 2

Vad gäller förändringar över tiden kan vi även här göra jämförelser tillbaka till 1980-talets början. Som framgår av tablå 2 har andelen utan daglig tidning ökat kraftigt i alla tre åldersgrupperna, och det gäller både under 1980-talet och under 1990-talet. Sedan 2000 kan vi dock konstatera att andelen *utan daglig tidning* har minskat bland de unga, men fortsatt att öka i de båda andra åldersgrupperna. Denna förändring bland de unga har skett efter en tidigare mycket kraftig ökning av andelen som är utan daglig tidning. År 1998 var andelen unga LO-medlemmar utan daglig tidning 41 procent, år 1999 51 procent och år 2000 så hög som 63 procent.

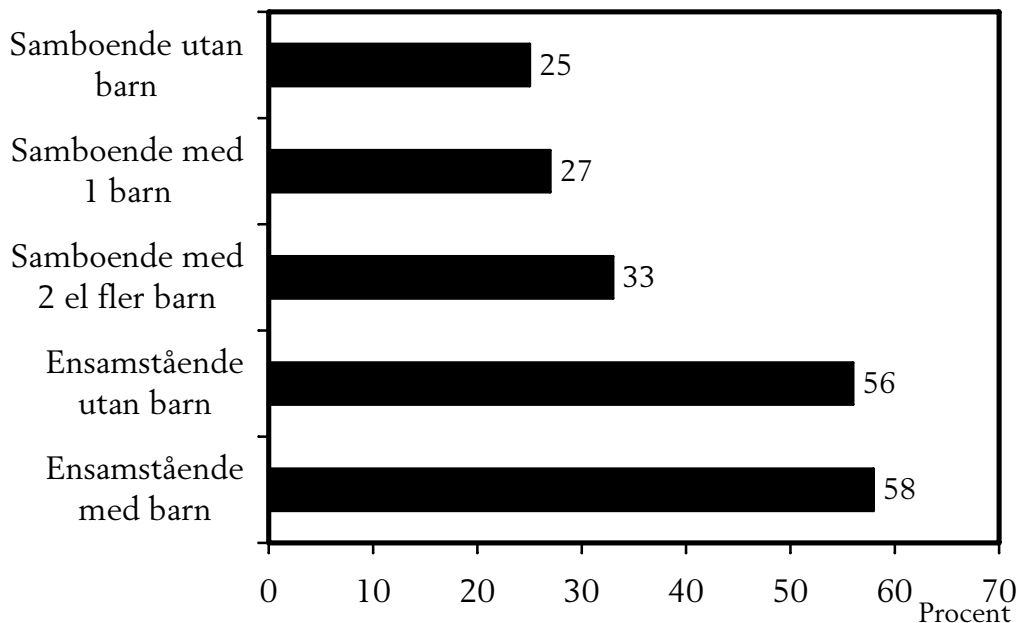
Tablå 2 Har *inte* tillgång till daglig tidning i bostaden. Procent av LO-medlemmar.

	1980/81	1990/91	1994	1998	2000	2002	2003
18-29 år	29	36	43	41	63	52	55
30-49 år	18	20	26	31	34	34	39
50-64 år	8	14	15	15	17	20	22

Sex av tio ensamstående LO-medlemmar med barn har ingen daglig tidning

En indelning efter *familjetyp* i diagram 3 visar på stora skillnader. Bland LO-medlemmar är det så mycket som nästan 60 procent av ensamstående med barn som *inte* har tillgång till någon daglig tidning i bostaden. Andelen är nästan lika hög bland ensamstående utan barn. I denna sistnämnda grupp utgör ungdomar en stor del.

Har *inte* tillgång till daglig tidning i bostaden.
LO-medlemmar
Diagram 3

En intressant fråga är om *förändringarna* har varit likartade för olika typer av hushåll eller om vi här kan se några skillnader. Vi kan belysa utvecklingen sedan början av 1990-talet.

Tablå 3 Har *inte* tillgång till daglig tidning. Procent av LO-medlemmar

	1990/91	1994	1998	2000	2002	2003
Gifta/samboende						
Utan barn	16	17	16	23	21	25
Med 1 barn	18	19	24	28	29	27
Med 2 barn eller fler	14	26	22	28	27	33
Ensamstående						
Utan barn	39	44	44	55	52	56
Med barn	42	48	60	50	60	58

Det framgår att andelen *utan daglig tidning* har ökat i alla typerna av hushåll. Till exempel kan man se att bland gifta/samboende med två barn eller fler har andelen som inte har tillgång till daglig tidning i bostaden långt mer än fördubblats sedan början av 1990-talet.

Att många barnfamiljer saknar daglig tidning är *aspekter på barns och ungdomars uppväxtvillkor* som är viktiga att uppmärksamma.

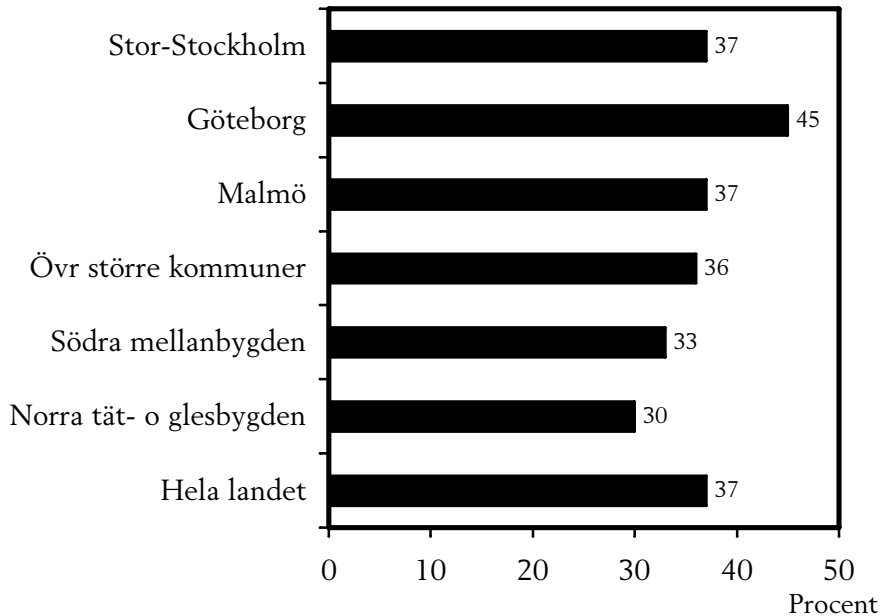
Stora förändringar i Stockholm

Våra bearbetningar visar att det finns vissa *regionala* olikheter (diagram 4). Av urvalsskäl redovisas här enbart LO-medlemmar. I Göteborgsregionen är andelen LO-medlemmar som saknar daglig tidning högre än i andra delar av landet - 45 procent jämfört med 37 procent för landet som helhet.

Har *inte* tillgång till daglig tidning i bostaden.

LO-medlemmar

Diagram 4

Stockholm har tidigare legat långt över genomsnittet för landet vad gäller andelen som är *utan daglig tidning i bostaden*. Men intressant är att konstatera att sedan år 2000 (alltså under de senaste tre åren av den studerade perioden) har andelen LO-medlemmar *utan daglig tidning* inte alls ökat i Stockholm utan istället minskat (från 51 till 37 procent), medan utvecklingen för landet i dess helhet har varit att andelen utan daglig tidning i stort sett är densamma år 2003 som tre år tidigare. Säkert har gratistidningar som Metro och Stockholm City haft betydelse för förändringarna i Stockholm.

Utlandsfödda

Resultaten av den studie vi gjort visar att också *utländsk bakgrund* påverkar om man har tidning eller inte. I synnerlighet bland dem som har kort vistelsetid i Sverige (mindre än tio år) är det *mycket vanligt* att man inte har någon daglig tidning i bostaden. Även de som själva är födda i Sverige men har minst någon förälder som är född utomlands saknar i långt mycket större utsträckning än infödda svenskar tillgång till daglig tidning. Samtidigt framgår det av våra analyser att invandrare i betydligt större utsträckning än svenskfödda besöker bibliotek, och det gäller alldeles särskilt de som kommit till Sverige under de senaste tio åren. Vad gäller läsandet av böcker så finns det inga betydliga skillnader mellan svenskfödda och utlandsfödda. Det kan vara så att invandrare i större utsträckning än andra *utnyttjar möjligheterna att på biblioteken*

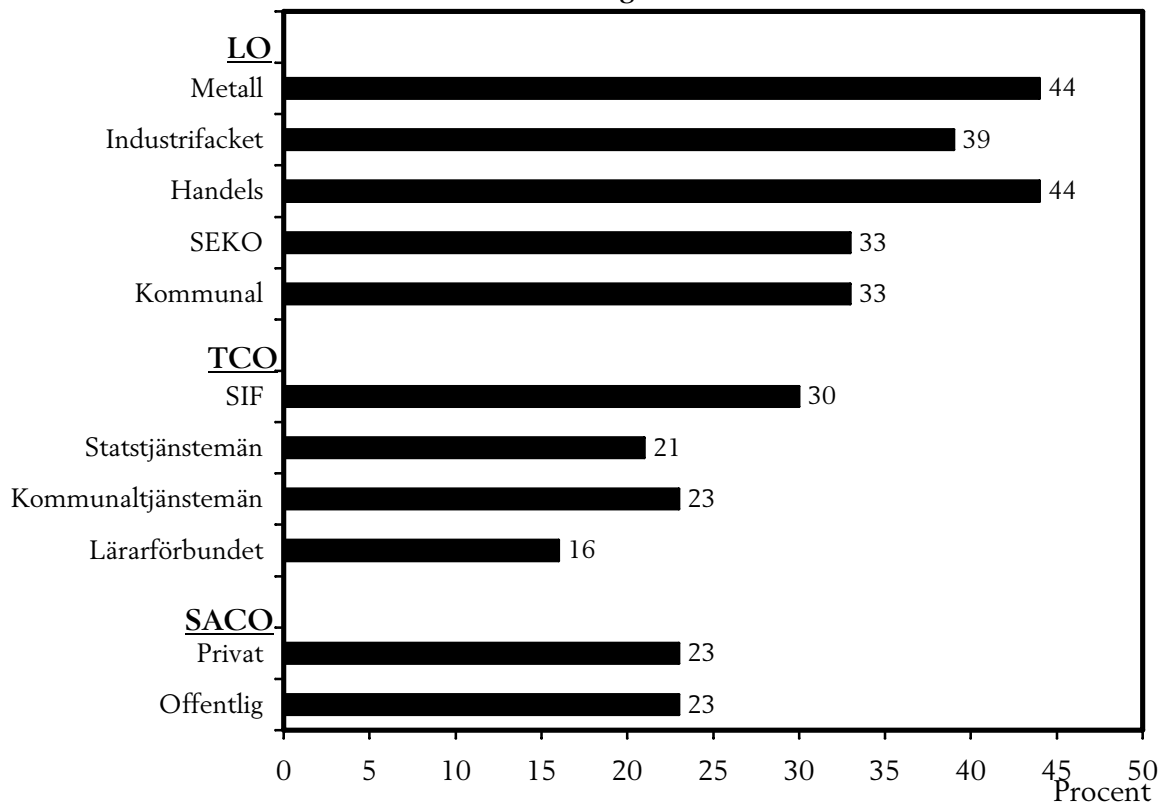
läsa tidningar och kanske även inhämta information via Internet (om till exempel vad som händer i hemlandet).

En jämförelse mellan olika fackförbund

Vi kan också göra en jämförelse mellan vissa större *fackförbund inom LO och TCO* (diagram 5). Vad gäller SACO-medlemmar kan vi endast göra en uppdelning på privat och offentligt anställda. Av de jämförda grupperna är andelen *utan* daglig tidning *högst* i Metall, Handels och Industrifacket. *Lägst* är den i Lärarförbundet.

Har *inte* tillgång till daglig tidning i bostaden

Diagram 5

Kan den ökade tillgången till dator i bostaden ha haft betydelse?

En fråga som man kan ställa sig är om man kan se några samband mellan tillgång till dator i bostaden och tillgång till daglig tidning. *Är det till exempel så att vissa avstår från tidningen för att ha råd att skaffa sig dator?* Resultaten visar att nästan tre av tio LO-medlemmar är i den situationen att de *har tillgång till dator i bostaden men saknar daglig tidning*. Detta innebär från en låg nivå en mycket kraftig ökning sedan 1994 (från 3 till 28 procent). Det kan jämföras med att andelen LO-medlemmar som har daglig tidning, men är utan dator i bostaden, har minskat från 60 till 11 procent under samma period.

Tablå 4 Tillgång till daglig tidning och dator i bostaden

	LO	TCO	SACO
Har både daglig tidning och dator	52	71	79
Har daglig tidning men inte dator	11	6	3
Har inte daglig tidning men dator	28	19	15
Har varken daglig tidning eller dator	9	4	3
<i>Summa</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Av tablan framgår också att 52 procent av LO-medlemmarna har tillgång till *både daglig tidning och dator*. Bland SACO-medlemmar är denna andel nästan 80 procent.

Utan både daglig tidning och dator i bostaden är 9 procent av LO-medlemmarna. Denna andel är avsevärt mycket högre bland ensamstående utan barn (23 procent).

Men vi ska gå vidare och granska hur det ser ut om man också gör en uppdelning efter *ålder*. Vi nöjer oss med att se på LO-medlemmar. I tablå 5 framgår att mönstren i olika åldersgrupper är ganska olika.

Tablå 5 Tillgång till daglig tidning och dator i bostaden. Procent av LO-medlemmar i olika åldersgrupper.

	18-29 år	30-49 år	50-64 år
Har både daglig tidning och dator	37	56	57
Har daglig tidning men inte dator	8	5	21
Har inte daglig tidning men dator	41	32	13
Har varken daglig tidning eller dator	14	7	9
<i>Samtliga</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>

Att varken ha tillgång till daglig tidning eller dator i hemmet är vanligast bland de unga – ungefär 15 procent är i den situationen. Resultaten visar vidare att så mycket *som ungefär fyra av tio LO-medlemmar under 30 år har dator men saknar daglig tidning* (41 procent). I den äldsta åldersgruppen är detta mycket ovanligare (13 procent). Att ha daglig tidning men vara utan dator är å andra sidan betydligt vanligare bland de äldre än bland de yngre. Här finns en *tydlig generationsskillnad*. Sedan 1994 har andelen unga LO-medlemmar som har dator men är utan daglig tidning ökat från 4 till 41 procent. I åldersgruppen 50-64 år har denna andel ökat från 1 till 13 procent under perioden.

Rapporten beställs från LO-distribution:
lo@strombergdistribution.se

026-24 90 26

ISBN 91-566-2097-7
www.lo.se